

Innspill til styrking av samfunnskunnskap i videregående skole, 26.03.2026

Vi vil gjerne løfte en bekymring knyttet til samfunnskunnskapens plass i videregående opplæring. Etter vår vurdering står det i dag et tydelig misforhold mellom fagets brede innhold og samfunnsoppdrag på den ene siden, og det begrensede timetallet faget er tildelt på den andre.

Samfunnskunnskap har hovedansvaret for opplæring i hvordan demokratiet faktisk fungerer i dag: politiske institusjoner, partier og ideologier, medborgerskap, medier, digitale spor, sosial ulikhet, personlig økonomi, arbeidsliv, den nordiske samfunnsmodellen, diskriminering og hatefulle ytringer, menneskerettigheter, radikalisering og ekstremisme. Dette er ikke perifere temaer – det er selve fundamentet for å kunne delta informert og ansvarlig i samfunnet. Når samfunnet samtidig blir mer komplekst, informasjonsmengden større og de demokratiske utfordringene tydeligere, fremstår det som paradoksalt at faget ikke har fått en sterkere posisjon.

Samfunnskunnskap er i dag et av de aller minste fagene på videregående skole, med totalt 84 årstimer. Til sammenligning har naturfag og engelsk 140 årstimer, historie 169 årstimer, matematikk 224 timer og norsk 393 timer totalt. Selv om samfunnskunnskap har færre timer, har faget ikke tilsvarende færre kompetansemål. Dette gjør at samfunnskunnskap har betraktelig færre timer per kompetansemål sammenlignet med andre fag. For eksempel har samfunnskunnskap om lag seks timer per kompetansemål, mens naturfag har 11,7 timer per kompetansemål og engelsk har 15,6 timer per kompetansemål.

Ifølge formålet til faget er «samfunnskunnskap et sentralt fag for at elevene skal utvikle seg som engasjerte og kritisk tenkende deltakere i samfunnet» (Utdanningsdirektoratet, 2020). Faget skal utvikle kritisk tenkning, forståelse for meningsmangfold, evne til å håndtere uenighet og innsikt i hvordan demokrati kan bygges og svekkes. Elevene skal kunne vurdere, drøfte og utforske komplekse samfunnsspørsmål og nyhetsbildet i dag. Dette forutsetter dybdelæring og tid til refleksjon. Slik rammene er nå, brukes det mye tid på å komprimere og korte ned, fremfor å arbeide grundig med innholdet.

I klasserommet opplever vi en tydelig tidsknapphet. Vi opplever å måtte komprimere de fleste temaer i så stor grad at viktige temaer faller bort eller kun berøres i overflaten. Vi står i en konstant skvis mellom alt elevene trenger å lære og det tiden tillater. Vi opplever også at mange elever har begrenset forkunnskap om sentrale emner, som for eksempel grunnleggende politiske skillelinjer.

Manglende tid til fordypning og repetisjon bidrar til å øke forskjeller mellom elever med ulik bakgrunn. De som ikke møter denne kunnskapen hjemme, får heller ikke tilstrekkelig tid til å utvikle den på skolen. Dette er et demokratisk problem: uten et solid kunnskapsgrunnlag blir disse elevene mer sårbare for forenklete forklaringer og udemokratiske holdninger. Rammene skaper også en krevende arbeidssituasjon. En klasse på studiespesialiserende i samfunnskunnskap utgjør om lag 15 prosent av en stilling. Med klassestørrelser på rundt 30–32 elever medfører dette et betydelig vurderingsarbeid innenfor en svært liten stillingsprosent. Små fag har ofte like mange vurderingssituasjoner som større fag, uten at

det gir tilsvarende uttelling i stillingsressurs. Vurdering er den mest tidkrevende delen av arbeidet, og i et tre-timersfag blir dette særlig utfordrende. Vurderingsformer vi vet fungerer godt, som individuelle muntlige vurderinger er for eksempel svært vanskelig å gjennomføre på en faglig god måte innenfor dagens rammer. Det gir en ubalansen mellom ansvar, arbeidsmengde og rammevilkår. I tillegg gir små fag også høye elevantall per lærer, en lærer som kun underviser i samfunnskunnskap vil kunne ha 180 elever i en 100% stilling. Dette kan svekke relasjonen mellom lærer og elev, da det blir mindre tid til hver enkelt elev. Vi har også erfart at flere lærere med høy faglig kompetanse i samfunnskunnskap vegrer seg for å undervise i faget fordi rammene oppleves som for trange til å gjøre en faglig forsvarlig jobb. Samtidig er samfunnsfag et fag mange lærere har undervisningskompetanse i og er et populært valg blant lærerstudenter. En styrking av faget vil derfor være både faglig og samfunnsøkonomisk fornuftig i en tid med lærermangel.

Opplæringslovens formål og overordnet del av læreplanverket understreker at skolen skal utvikle elevenes demokratiske kompetanse, kritiske tenkning og forståelse for kulturelt mangfold. Dersom dette skal tas på alvor, bør timetallet i samfunnskunnskap i større grad gjenspeile fagets samfunnsoppdrag og betydning.

Vi vil derfor oppfordre utvalget til å styrke timetallet i samfunnskunnskap i videregående opplæring. Skal vi lykkes med skolens demokratiske samfunnsoppdrag, må faget som bærer hovedansvaret for dette arbeidet, få rammer som står i forhold til oppgaven.

Vennlig hilsen

Marit Opstad Aarseth, Ingri Rogne, Isabel Sinem Ovat, Lena Martinsen, Malin Skeie, Louise Mørup, Aida Golic, Maiken Rachelsdatter Hoholm, Karl Oskar Oserud Bentzen, Ida Nyhus Ådahl, Karen Fidjeland, Faiq Shah, Jan-Øyvind Flemsæter, Tomoko Shingai Jørgensen
Samfunnsfagslærere ved Kuben vgs.